

Datum van
inontvangstneming

:

04/08/2020

Zaak C-289/20

Verzoek om een prejudiciële beslissing

Datum van indiening:

30 juni 2020

Verwijzende rechter:

Cour d'appel de Paris (Frankrijk)

Datum van de verwijzingsbeslissing:

13 februari 2020

Verzoekende partij:

IB

Verwerende partij:

FA

[OMISSIS] FRANSE REPUBLIEK

[OMISSIS] IN NAAM VAN HET FRANSE VOLK

COUR D'APPEL DE PARIS

(rechter in tweede aanleg Parijs, Frankrijk)

ARREST VAN 13 FEBRUARI 2020

[OMISSIS]

APPELLANT

De heer IB

[OMISSIS]
van Franse nationaliteit

■■■■ PARIJS

[OMISSIS]

GEÏNTIMEERDE

Mevrouw FA

[OMISSIS]

van Ierse nationaliteit

Dublin 4 - IERLAND

[OMISSIS] **[Or. 2]** [OMISSIS]

ARREST:

[OMISSIS] [procedurele vermeldingen]

Het huwelijk tussen mevrouw FA, van Ierse nationaliteit, en de heer IB, van Franse nationaliteit, is op 27 augustus 1994 voltrokken ██████████ (Ierland).

Uit deze verbintenis zijn drie – inmiddels meerderjarige – kinderen geboren.

IB heeft een verzoekschrift tot echtscheiding ingediend, dat op 28 december 2018 is ingeschreven bij de griffie van de Tribunal de grande instance de Paris (rechter in eerste aanleg Parijs, Frankrijk).

Bij beschikking van 11 juli 2019 heeft de familierechter bij de Tribunal de grande instance de Paris onder meer:

- de Franse rechter onbevoegd verklaard om over de echtscheiding van de echtgenoten te beslissen;
- de door partijen op grond van artikel 700 van de code de procédure civile (wetboek van burgerlijke rechtsvordering) ingediende vorderingen afgewezen, en
- IB verwezen in alle kosten.

Op 30 juli 2019 heeft IB tegen alle onderdelen van de beslissing van de rechter in eerste aanleg hoger beroep ingesteld.

[OMISSIS]

In zijn laatste conclusies, ingediend per e-mail op 18 november 2019, heeft IB de rechter in tweede aanleg verzocht om:

- zijn vorderingen, middelen en conclusies ontvankelijk en gegrond te verklaren,
- de beschikking van de familierechter [OMISSIS] bij de Tribunal de grande instance de Paris van 11 juli 2019 te vernietigen voor zover de Franse rechter daarin onbevoegd is verklaard om over de echtscheiding van de echtgenoten te beslissen,

en derhalve, opnieuw rechtdoende:

- de Franse rechter territoriaal bevoegd te verklaren om kennis te nemen van het door hem op 28 december 2018 bij de familierechter bij de Tribunal de grande instance de Paris ingediende echtscheidingsverzoek (RG nr. 19/32027),

- [OMISSIS] **[Or. 3]** [OMISSIS]

In haar laatste conclusies, ingediend per e-mail op 20 november 2019, heeft FA de rechter in tweede aanleg verzocht om:

- de beschikking van de Parijse familierechter van 11 juli 2019 te bekrachtigen voor zover deze rechter zich onbevoegd heeft verklaard om van het geschil kennis te nemen;

- het door IB meer of anders gevorderde af te wijzen,

en derhalve

- de Franse rechter onbevoegd te verklaren om over de echtscheiding van de echtgenoten te beslissen

- [OMISSIS]

subsidiar,

- het Hof van Justitie van de Europese Unie een prejudiciële vraag te stellen over de uitlegging van het begrip gewone verblijfplaats van de echtgenoot in de zin van verordening nr. 2201/2003 van de Raad van 27 november 2003.

NA DEZE UITEENZETTING OVERWEEGT DE RECHTER IN TWEEDE AANLEG, GEZIEN HET DOOR PARTIJEN GEVORDERDE, HET VOLGENDE

Ter onderbouwing van zijn hoger beroep bestrijdt IB de uitlegging van de rechter in eerste aanleg dat hij niet de intentie zou hebben gehad om in Frankrijk „het permanente of gewone centrum van zijn belangen te vestigen, met de bedoeling daaraan een vast karakter te verlenen”.

Hij zet uiteen dat hij sinds 2010 – en sinds 15 mei 2017 op vaste en permanente basis – zijn beroepsactiviteiten uitoefent in Frankrijk, dat hij er een aan zijn vader toebehorend appartement heeft betrokken waarin hij werkzaamheden heeft uitgevoerd, dat hij er een sociaal leven heeft en dat de weigering van zijn echtgenote om in Frankrijk te komen wonen, ook al verblijft zij er regelmatig, in het Parijse appartement of in het in 2017 gekochte vakantiehuis, de reden is waarom zij parallelle dagelijkse levens zijn gaan leiden.

FA brengt daartegen in dat een verhuizing van het gezin naar Frankrijk nooit aan de orde is geweest en dat de gewone verblijfplaats van het gezin in Ierland was,

waar de kinderen zijn opgegroeid. IB zelf zou nooit zijn verblijfplaats in Ierland, doch enkel zijn werkadres hebben gewijzigd.

FA betoogt dat de omstandigheid dat IB sedert meer dan zes maanden in Frankrijk werkzaam is en zijn inkomsten ontvangt, onvoldoende is om te stellen dat hij er zijn gewone verblijfplaats heeft in de zin van artikel 3 van verordening nr. 2201/2003, terwijl hij tot eind 2018 naar de gezinswoning in Ierland is blijven komen, waar hij hetzelfde leven is blijven leiden als voorheen en waar hij een advocaat in de arm heeft genomen toen de echtgenoten vanaf september 2018 overwogen om te gaan scheiden.

Bevoegdheid

De bevoegdheid van de rechterlijke instanties van de lidstaten ter zake van echtscheiding is geregeld in artikel **[Or. 4]** 3 van verordening (EG) nr. 2201/2003 van de Raad van 27 november 2003 betreffende de bevoegdheid en de erkenning en tenuitvoerlegging van beslissingen in huwelijkszaken en inzake de ouderlijke verantwoordelijkheid, dat bepaalt:

„1. Ter zake van echtscheiding, scheiding van tafel en bed of nietigverklaring van het huwelijk zijn bevoegd de gerechten van de lidstaat:

a) op het grondgebied waarvan:

- de echtgenoten hun gewone verblijfplaats hebben; of
- zich de laatste gewone verblijfplaats van de echtgenoten bevindt, indien een van hen daar nog verblijft; of
- de verweerder zijn gewone verblijfplaats heeft; of
- in geval van een gemeenschappelijk verzoek, zich de gewone verblijfplaats van een van de echtgenoten bevindt; of
- zich de gewone verblijfplaats van de verzoeker bevindt, indien hij daar sedert ten minste een jaar onmiddellijk voorafgaand aan de indiening van het verzoek verblijft; of
- zich de gewone verblijfplaats van de verzoeker bevindt, indien hij daar sedert ten minste zes maanden onmiddellijk voorafgaand aan de indiening van het verzoek verblijft en hetzij onderdaan van de betrokken lidstaat is, hetzij, in het geval van het Verenigd Koninkrijk en Ierland, daar zijn ‚domicile’ (woonplaats) heeft;

b) waarvan beide echtgenoten de nationaliteit bezitten of, in het geval van het Verenigd Koninkrijk en Ierland, waar beide echtgenoten hun ‚domicile’ (woonplaats) hebben.”

Hoewel het in dit geschil over Frankrijk en Ierland gaat, is er in casu geen reden om het begrip „domicile” in aanmerking te nemen, aangezien de verzoeker, die zich op artikel 3, lid 1, onder a), zesde streepje, beroept, de Franse nationaliteit heeft.

Het tussen partijen bestaande geschil heeft betrekking op het begrip gewone verblijfplaats.

Opmerking vooraf

Alvorens op die kwestie in te gaan, dient in herinnering te worden gebracht dat bevoegdheid van een gerecht ter zake van echtscheiding overeenkomstig artikel 3, onder c), van verordening (EG) nr. 4/2009 bevoegdheid van dit gerecht meebrengt ter zake van eventuele alimentatiegeschillen tussen echtgenoten.

[OMISSIS] [overweging van procedurele aard die niet van belang is voor het geding]

Vast staat dat de gezinswoning zich sedert vele jaren in Ierland bevond en dat FA daar nog steeds woonde toen IB zich tot de Franse rechter wendde. Anders dan IB beweert, kon hij zich, indien hij het door partijen in gang gezette mediationstraject wilde beëindigen en een gerechtelijke procedure wilde starten, tot de Ierse rechter wenden, aan wie bevoegdheid toekwam op twee gronden, te weten als rechter van de gewone verblijfplaats van de verwerende echtgenoot en als rechter van de laatste gewone verblijfplaats van de echtgenoten, waar de echtgenote nog verbleef.

Aangezien artikel 3 van verordening (EG) nr. 2201/2003 elk van de echtgenoten de keuze geeft om zich te wenden tot een van de gerechten die in deze bepaling als bevoegd worden aangewezen ter zake van echtscheiding, stond het IB echter vrij om zich tot een ander gerecht te wenden. [Or. 5]

Gewone verblijfplaats van de verzoekende echtgenoot

- begrip gewone verblijfplaats

Het staat vast dat het begrip gewone verblijfsplaats, gelet op de uitlegging die het Hof van Justitie eraan heeft gegeven, een autonoom Unierechtelijk begrip is dat moet worden beoordeeld tegen de achtergrond van de doelstellingen die worden nagestreefd door de regelingen waarin dit begrip voorkomt.

De bijzondere context van elk van de verordeningen staat eraan in de weg dat voor het bepalen van de gewone verblijfplaats van de echtgenoot in de zin van artikel 3 van verordening (EG) nr. 2001/2003 aansluiting wordt gezocht bij de Erfrechtverordening, zoals FA doet.

Om te beginnen hebben de opstellers van de Erfrechtverordening zich niet gewaagd aan het geven van een definitie van het begrip gewone verblijfplaats, maar enkel in overweging 24 van deze verordening erop gewezen dat het bepalen van de gewone verblijfplaats een complexe zaak kan blijken. Als feitelijke omstandigheden die volgens hen in aanmerking zouden kunnen worden genomen in de uitdrukkelijk genoemde situaties waarin iemand afwisselend in verschillende staten heeft gewoond, noemen zij uitsluitend de nationaliteit en de plaats waar de betrokkene zijn voornaamste goederen had.

Die omstandigheden zijn in casu niet doorslaggevend. IB heeft de Franse nationaliteit en bezit samen met zijn echtgenote een vakantiehuis in het zuiden van Frankrijk, zonder dat daaraan conclusies kunnen worden verbonden met betrekking tot zijn gewone verblijfplaats, voor het bepalen waarvan meer criteria van belang zijn dan alleen deze.

Bovendien verschillen artikel 3 van de Brussel II bis-verordening en artikel 4 van de Erfrechtverordening qua opzet. De bevoegdheidsregel van artikel 4 van verordening nr. 650/2012 wijst het gerecht aan dat bevoegd is om uitspraak te doen over de erfopvolging in haar geheel, terwijl andere artikelen van deze verordening alternatieve bevoegdheidsregels bevatten. De bevoegdheidsregel van artikel 3 van verordening nr. 2201/2003 voorziet in verschillende bevoegdheidsgronden waartussen geen rangorde bestaat, waarbij eventuele bevoegdheidsconflicten worden opgelost aan de hand van de litispendingiebepalingen.

Ook kan de rechtspraak van het Hof met betrekking tot de gewone verblijfplaats van het kind in de zin van artikel 8 van de Brussel II bis-verordening niet zonder meer worden toegepast op het bepalen van de gewone verblijfplaats van de echtgenoten in de zin van artikel 3. Artikel 8 voorziet immers in één aanknopingspunt voor de bevoegdheid, juist om te vermijden dat meerdere gerechten bevoegd zijn, wat nadelig zou zijn voor het in alle sereniteit oplossen van geschillen over de inrichting van het leven van kinderen, terwijl artikel 3 voorziet in meerdere bevoegdheidsgronden die tegelijkertijd kunnen worden toegepast.

Het Hof van Justitie heeft evenwel beginselen geformuleerd om onderscheid te maken tussen een gewone verblijfsplaats en de enkele aanwezigheid, die gelden voor alle verordeningen die het criterium van de gewone verblijfplaats hanteren.

Of een verblijfplaats iemands gewone verblijfplaats is, moet worden beoordeeld met inachtneming van alle feitelijke omstandigheden die eigen zijn aan elke zaak.

De aanwezigheid op een grondgebied mag niet tijdelijk of toevallig zijn en moet **[Or. 6]** een voldoende bestendigheid tot uitdrukking brengen, bij de beoordeling waarvan vooral de wens van de betrokkene telt om op dat grondgebied het permanente of gewone centrum van zijn belangen te vestigen, met de bedoeling daaraan een vast karakter te verlenen.

- feitelijke omstandigheden

Omdat de rechter in eerste aanleg van oordeel was dat uit het enkele feit dat de plaats van arbeid van de echtgenoot was gevestigd in Frankrijk, ondanks de fiscale en administratieve gevolgen en de levensgewoonten die daaruit voortvloeiden, niet de wens van de echtgenoot kon worden afgeleid om daar zijn gewone verblijfplaats te vestigen, heeft hij de Franse rechter onbevoegd verklaard om over de echtscheiding van de echtgenoten te beslissen.

Het is kennelijk als gevolg van een vergissing dat de rechter in eerste aanleg is uitgegaan van de datum 28 juni 2017 voor zijn beoordeling van de elementen die aan het verblijf van IB een permanent karakter konden geven, terwijl de procedure aanhangig was gemaakt op 28 december 2018 en voor die beoordeling dus had moeten worden uitgegaan van de datum 27 juni 2018. Deze vergissing heeft in casu geen gevolgen, aangezien de door de rechter in eerste aanleg in aanmerking genomen levensomstandigheden van IB tussen juni 2017 en juni 2018 niet zijn gewijzigd.

Zoals de rechter in eerste aanleg heeft vastgesteld, bevond de gezinswoning zich in Ierland, waar het gezin zich in 1999 had gevestigd en een pand had gekocht dat de echtelijke woning vormde. De kinderen van het paar woonden in Ierland en volgden er onderwijs, er was in juni 2017 noch in juni 2018 sprake van dat de echtgenoten uit elkaar zouden gaan, er was geen enkele aanwijzing voor een gemeenschappelijke wens van de echtgenoten om de echtelijke woonplaats naar Frankrijk te verplaatsen, en uit tal van omstandigheden bleken de persoonlijke en gezinsbanden van IB met Ierland, waarheen hij elk weekend terugkeerde om zich bij zijn echtgenote en kinderen te voegen en om op regelmatige basis sport- en andere vrijetijdsactiviteiten te verrichten.

IB betoogt dat hij minder frequent in Ierland heeft verbleven en er slechts is teruggekeerd om zijn gezin te zien en om bepaalde gebeurtenissen bij te wonen.

Uit de door FA overgelegde verklaringen en e-mailwisseling tussen de echtgenoten volgt evenwel dat zich na 27 juni 2018 geen enkele wijziging in de levensstijl van IB heeft voorgedaan waaruit zou kunnen worden afgeleid dat hij niet langer zijn verblijfplaats in Ierland had. Hij is in Ierland hetzelfde gezinsleven blijven leiden tot en met de kerstvakantie van 2018, die hij met zijn echtgenote en kinderen heeft doorgebracht in de gezinswoning.

Die banden van IB met Ierland sluiten echter niet uit dat hij tevens banden had met Frankrijk, waarheen hij sinds 2017 elke week terugkeerde voor zijn werk.

Zoals de rechter in eerste aanleg terecht heeft opgemerkt, had IB feitelijk twee verblijfplaatsen: terwijl hij doordeweeks in Parijs verbleef voor zijn werk, bracht hij de rest van zijn tijd bij zijn echtgenote en kinderen in Ierland door.

IB is niet pas in de maanden voorafgaand aan de indiening van het echtscheidingsverzoek in Frankrijk gaan verblijven. Hij heeft verschillende

betrekkingen gehad in Frankrijk [OMISSIS] en heeft na de beëindiging van zijn baan als adviseur voor de buitenlandse handel van Frankrijk in Ierland, in 2012, nooit meer in Ierland gewerkt, afgezien dan van een tijdelijk contract met Sodexo in 2015. [Or. 7]

Dat IB in Frankrijk is gaan werken omdat hij geen werk kon vinden in Ierland, doet niets af aan het feit dat het centrum van zijn professionele leven in Frankrijk lag, ook in de perioden waarin hij een Franse werkloosheidsuitkering ontving.

In mei 2017 heeft hij een arbeidsovereenkomst voor onbepaalde tijd gesloten. De clausule in zijn overeenkomst volgens welke hij voor zijn werk veel moet reizen, zowel binnen Frankrijk als naar het buitenland, sluit aan bij het profiel van zijn functie, maar laat onverlet dat het kantoor van de vennootschap in Villebon-sur-Yvette (Frankrijk) de plaats is waar hij werkzaam is.

Sinds IB op zoek is gegaan naar werk in Frankrijk, woont hij in dezelfde woning, waarvan vaststaat dat het gaat om een appartement dat groot genoeg is om zijn gezin te huisvesten tijdens een verblijf in Frankrijk, en waarin hij, zoals hij heeft aangetoond, kleine onderhoudswerkzaamheden heeft verricht.

Uit die feiten volgt dat de banden van IB met Frankrijk geen toevallig of incidenteel karakter hebben, zoals het geval kan zijn wanneer iemand voor een bepaalde tijd in het buitenland is gedetacheerd en verblijft in een met het oog daarop gehuurd pied-à-terre, en dat het centrum van belangen van IB's werkzaamheden zich in elk geval sinds 15 mei 2017 in Frankrijk bevindt.

- gewone verblijfplaats van IB in de zin van artikel 3

Gelet op de feitelijke omstandigheden kan worden aangenomen dat IB ten minste zes maanden voorafgaand aan het adïëren van de Franse rechter een vaste en permanente verblijfplaats had gevestigd in Frankrijk, zonder evenwel zijn verblijfplaats in Ierland te verliezen, waar hij nog steeds gezinsbanden had en waar hij net zo regelmatig als voorheen verbleef om redenen van persoonlijke aard.

De rechter in tweede aanleg kan zich echter niet beperken tot het feit dat IB in Frankrijk een verblijfplaats zou hebben gehad die een voldoende vast en permanent karakter had om als gewone verblijfplaats te worden aangemerkt, nu hij op basis van zijn opmerkingen vaststelt dat IB tegelijkertijd een verblijfplaats met dezelfde kenmerken in Ierland had.

Hieruit kan worden afgeleid dat, aangezien IB een gewone verblijfplaats had in Frankrijk sedert ten minste zes maanden voorafgaand aan de aanhangigmaking van de zaak, en een gewone verblijfplaats in Ierland sedert ten minste een jaar voorafgaand aan die aanhangigmaking, volgens artikel 3, lid 1, onder a), vijfde en zesde streepje, van verordening nr. 2201/2003 de Franse en de Ierse rechter gelijkelijk bevoegd waren ter zake van de echtscheiding.

Het beginsel dat een en dezelfde bevoegdheidsgrond aanwezig kan zijn in twee lidstaten, is door het Hof van Justitie geformuleerd in zijn arrest ██████████ (C-168/08).

In die zaak diende het Hof echter de toepassing te beoordelen van een criterium, de nationaliteit, waarvan de – objectieve – definitie impliceert dat twee echtgenoten elk onderdaan kunnen zijn van dezelfde twee lidstaten, terwijl in de onderhavige zaak het begrip gewone verblijfplaats aan de orde is, waarvan de definitie zelf een uitlegging veronderstelt waarvoor het Hof van Justitie bij uitsluiting bevoegd is, aangezien het gaat om de toepassing van een Europese regeling. **[Or. 8]**

Derhalve moet aan het Hof van Justitie de vraag worden voorgelegd of een echtgenoot zijn gewone verblijfplaats kan hebben in twee lidstaten.

Het vervolg van de echtscheidingsprocedure, waarin er mogelijk sprake is van concurrerende bevoegdheden van twee lidstaten, hangt af van het antwoord op deze vraag.

De in Frankrijk lopende echtscheidingsprocedure wordt immers geschorst zolang de bevoegdheidsvraag niet is opgelost, en de aanhangigmaking van een procedure in Ierland wordt opgeschort totdat de Franse rechter over de bevoegdheid heeft beslist, terwijl de inrichting van het leven van de twee echtgenoten, al dan niet op voorlopige basis, van die bevoegdheid afhangt.

Om die reden moet het Hof van Justitie worden verzocht de zaak overeenkomstig artikel 105 van zijn Reglement voor de procesvoering volgens de versnelde prejudiciële procedure te behandelen.

OM DEZE REDENEN

besluit de rechter in tweede aanleg,

alvorens te beslissen over de bevoegdheid van de Franse rechter om kennis te nemen van het door IB ingediende echtscheidingsverzoek,

het Hof van Justitie de volgende vraag te stellen:

Wanneer, zoals in casu, uit de feitelijke omstandigheden blijkt dat een van de echtgenoten zijn leven verdeelt tussen twee lidstaten, kan dan voor de toepassing van artikel 3 van verordening nr. 2201/2003 worden aangenomen dat die echtgenoot zijn gewone verblijfplaats in de zin van dit artikel in twee lidstaten heeft, zodat wanneer aan de in dit artikel geformuleerde voorwaarden is voldaan in twee lidstaten, de gerechten van die twee staten gelijkkelijk bevoegd zijn om over de echtscheiding te beslissen?

[OMISSIS]